

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА КОМПЕТЕНЦИИТЕ НА ПРОФЕСИИТЕ ЛЕКАРСКИ АСИСТЕНТ, МЕДИЦИНСКА СЕСТРА И ПАРАМЕДИК

Професиите лекарски асистент, медицинска сестра и парамедик имат обща принадлежност към системата на здравеопазването и частично припокриващи се практически дейности, особено в областта на първата помощ, наблюдението на пациента и работата при спешни състояния. Независимо от това, те се различават съществено по професионален профил, обхват на компетентностите, степен на клинична самостоятелност и основна цел на професионалната дейност. Поради това сравнението им не следва да се основава единствено върху конкретни манипулации, които могат да извършват, а върху цялостната логика на професионалната им компетентност.

1. Лекарски асистент

Професионалният профил на лекарския асистент е преимуществено медико-диагностичен и лечебен. Подготовката му е насочена към придобиване на знания и практически умения за първоначална оценка на пациента, разпознаване на заболявания и спешни състояния, участие в диагностично-лечебния процес и предприемане на действия в рамките на нормативно определената професионална компетентност.

Характерна особеност е способността да се извършва комплексна клинична оценка на пациента – снемане на анамнеза, оценяване на симптоми и обективни находки, проследяване на динамиката на състоянието и определяне на необходимостта от последващи диагностични и лечебни действия.

Компетентностите на лекарския асистент включват дейности в областта на:

- клиничното изследване и оценката на пациента;
- разпознаването на остри и хронични заболявания;
- разпознаването и първоначалното поведение при животозастрашаващи състояния;
- диагностично-лечебния процес;
- извършването на медицински манипулации;
- спешната медицинска помощ и реанимационните мероприятия;
- наблюдението и проследяването на пациента;
- профилактиката и промоцията на здравето;
- работата в болничната и извънболничната медицинска помощ.

Следователно водещият въпрос при професионалната дейност на лекарския асистент е не само „От какви грижи се нуждае пациентът?“, но и „Какво е неговото клинично състояние и какви медицински действия трябва да бъдат предприети?“

2. Медицинска сестра

При медицинската сестра централно място заемат здравните и сестринските грижи. Професионалната ѝ дейност е ориентирана към потребностите на пациента, неговата реакция към заболяването, способността му за самообслужване, профилактиката на усложненията и подпомагането на възстановителния процес.

Медицинската сестра оценява потребностите от здравни грижи, планира, организира, осъществява и оценява резултатите от тях. Наред с това тя подпомага редица диагностични и лечебни дейности по лекарско назначение.

Основните компетентности могат да бъдат обобщени като:

- оценяване на потребностите от здравни грижи;
- планиране и осъществяване на сестрински грижи;
- наблюдение на общото състояние и жизнените показатели;
- подпомагане на пациента при нарушено самообслужване;
- профилактика на усложненията;
- изпълнение на назначени диагностични и лечебни процедури;
- приложение на лекарствени продукти в рамките на професионалната компетентност;
- здравно обучение, профилактика и промоция на здравето;
- оказване на първа и спешна помощ;
- участие в рехабилитацията и продължителните грижи.

Следователно при медицинската сестра водещ е въпросът „Какви здравни грижи са необходими на пациента и как те трябва да бъдат организирани и осъществени?“

3. Парамедик

Професионалният профил на парамедика е значително по-тясно ориентиран към спешната помощ, първоначалната оценка, стабилизирането и транспортирането на пациент или пострадал.

Парамедикът е подготвен преди всичко за работа в ситуации, при които трябва бързо да бъдат установени непосредствените рискове за живота, да бъдат предприети необходимите действия за поддържане на жизнените функции и пациентът безопасно да бъде транспортиран до подходящо лечебно заведение.

Типичните компетентности са свързани с:

- първоначална оценка на състоянието;
- оценка на жизнените функции;
- определяне на спешността;
- основни животоспасяващи действия;
- кардиопулмонална ресусцитация;
- действия при травми;
- обездвижване и имобилизация;
- контрол на кръвотечения;
- осигуряване и поддържане на проходимост на дихателните пътища в рамките на съответното ниво на квалификация;
- подготовка и транспортиране на болни и пострадали;
- работа при инциденти с множество пострадали.

При парамедика водещият професионален въпрос е „Има ли непосредствена опасност за живота, как пациентът да бъде стабилизирен и как безопасно да бъде транспортиран?“

4. Съпоставка на основните компетентности:

Област	Лекарски асистент	Медицинска сестра	Парамедик
Основен професионален фокус	Клинична оценка, диагностика и лечение	Здравни и сестрински грижи	Спешна помощ и транспорт
Оценка на пациента	Разширена клинична оценка	Оценка на състоянието и потребностите от грижи	Първоначална оценка на спешността
Анамнеза	Основна част от клиничната дейност	Събира информация във връзка с грижите	Насочена към спешното състояние
Физикално изследване	Съществен елемент на компетентността	Наблюдение и оценка в рамките на сестринската компетентност	Ограничено и насочено към спешната оценка
Диагностична ориентация	Изразена	Подпомага диагностичния процес	Насочена към разпознаване на спешността
Лечебни дейности	Широко застъпени	Самостоятелни здравни грижи и дейности по назначение	Предимно спешни мероприятия
Сестрински/здравни грижи	Присъстват, но не определят професионалния профил	Основна професионална функция	Ограничени
Спешна помощ	Силно застъпена	Част от компетентностите	Основна професионална функция
Реанимация	Да	Да	Да – ключова компетентност
Травматология	Клинична оценка и първоначално поведение	Грижи и подпомагане на лечението	Първоначално поведение, стабилизация и транспорт
Продължително наблюдение	Да	Основна компетентност	Ограничено до периода на спешната помощ/транспорт
Профилактика	Да	Силно застъпена	Ограничена
Здравно обучение	Да	Силно застъпено	Ограничено
Работа в извънболничната помощ	Да	Да	Предимно спешна/транспортна дейност
Работа в болничната помощ	Да	Да – основна сфера	Ограничена
Самостоятелна професионална преценка	Клинично ориентирана	Ориентирана към здравните грижи	Ориентирана към спешността и стабилизирането

5. Най-съществените разграничения:

Особено важно е да се подчертае, че наличието на една и съща практическа манипулация в компетентността на различни професии не означава идентичност на професионалните компетентности.

Например измерването на артериално налягане може да бъде извършвано и от трите професионални групи. Значението на получената информация обаче се включва в различен професионален процес. Медицинската сестра използва резултата като част от наблюдението и оценката на здравните грижи; парамедикът – при определяне на спешността и необходимостта от стабилизиране и транспорт; лекарският асистент – като част от по-широка клинична оценка, съчетаваща анамнеза, симптоматика, физикални находки и последващо медицинско поведение.

Същото важи за инжекционните техники, венозния достъп, кислородотерапията, ЕКГ, обработката на рани или кардиопулмоналната ресусцитация. Манипулацията сама по себе си не определя професията - определящи са целта, клиничният контекст, степента на самостоятелна преценка и отговорността за последващите действия.

6. Лекарският асистент не е междинна степен между медицинска сестра и парамедик

От сравнението следва важен извод: лекарският асистент не следва да се разглежда като медицинска сестра с разширени практически умения или като парамедик с по-широка подготовка. Трите професии имат различна професионална логика:

Медицинска сестра → здравни грижи → потребности на пациента → сестрински процес

Парамедик → спешност → стабилизиране → транспорт

Лекарски асистент → клинична оценка → диагностична ориентация → лечебно поведение → проследяване

Именно третият модел обяснява необходимостта подготовката на лекарския асистент да включва значителен обем фундаментални и клинични медицински дисциплини. За формирането на компетентност за клинична оценка не е достатъчно обучаемият да усвои отделни алгоритми и практически манипулации. Необходимо е да разбира патофизиологичната основа на заболяването, връзката между симптомите и органните нарушения, диагностичното значение на физикалните находки и принципите на терапевтичното поведение.

7. Заключение:

Сравнителният анализ показва, че професионалните компетентности на трите професии частично се припокриват, но не са взаимозаменяеми.

Медицинската сестра е специалист с основен професионален фокус върху здравните грижи, наблюдението, подпомагането и възстановяването на пациента.

Парамедикът е специалист, чиято подготовка е концентрирана предимно върху разпознаването на спешното състояние, животоспасяващите действия, стабилизирането и безопасния транспорт.

Лекарският асистент притежава по-широк клинично-медицински профил, включващ оценка на пациента, диагностична ориентация, лечебни дейности, спешна помощ, профилактика и проследяване на заболяването в различни структури на здравната система.

Следователно основното разграничение не трябва да се търси в броя на отделните манипулации, които трите професии могат да извършват, а в нивото и характера на професионалната преценка, целта на извършваните дейности и мястото им в цялостния диагностично-лечебен процес.

Това разграничение е особено важно при оценяването на образователната подготовка на лекарските асистенти. Ако професионалната компетентност включва клинична оценка, диагностична ориентация и участие в определянето и осъществяването на лечебно поведение, обучението закономерно трябва да осигурява по-задълбочена фундаментална и клинична медицинска подготовка, а не единствено овладяване на практически алгоритми и здравни грижи.

НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ПО КАЧЕСТВО

НА БЪЛГАРСКИЯ СЪЮЗ НА ЛЕКАРСКИТЕ АСИСТЕНТИ И ФЕЛДШЕРИТЕ